

1. Жадан С. Роман «Ворошиловград». Чернівці: Видавець Померанцев Святослав, 2023. – 562 с.

2. Велика розмова Сергія Жадана й Юрія Андруховича. URL: <https://www.facebook.com/craft.mgzn/video>.

3. Сергій Жадан про «Ворошиловград». URL: <https://www.youtube.com/watch?v=283iosklSx4>.

4. Чому Жадан такий популярний? URL: <https://www.youtube.com/watch?v=qFpJ29gHiDI>.

Ярина Синиця,
Тернопільський академічний ліцей
«Українська гімназія» імені Івана Франка
Науковий керівник:
учитель-методист Ольга Зарихта

ФЕНОМЕН «ТЕАТРУ КОРИФЕЇВ» ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ УКРАЇНЦІВ

Національна ідентичність – це відчуття належності людини до певної нації. Слово походить з латинської мови і означає «однаковість». Так, ми, українці, мусимо бути якщо не абсолютно однаковими, то хоча б схожими в найголовнішому: усвідомленні себе нацією, народом, єдиною спільнотою. Це те, що вирізняє нас з-поміж інших, згуртовує і робить сильнішими. Українці – унікальний народ. Нас століттями намагалися знищити, пересварити, перекручуючи і крадучи історію, паплюжачи мову та фізично знищуючи справжніх патріотів. Але навіть в таких непростих умовах українська земля продовжувала народжувати велетів духу та мужніх захисників національної ідеї, котрі в часи цілковитої заборони всього українського не боялись творити рідною мовою. Саме до таких ми без сумніву відносимо засновників «театру корифеїв», які не просто ставили українські п'єси, а намагались усіма доступними засобами достукатися до своїх співвітчизників, пробудити в них національну свідомість. На думку багатьох науковців, «театр корифеїв» є абсолютним феноменом в українській історії, зважаючи на те, в яким умовах він розвивався, а його вплив на подальше формування національної

ідентичності українців є незаперечним. І хоча театр проіснував лише сім років, та за цей час зумів створити унікальну школу акторської та режисерської майстерності, піднісши український театр на високий щабель професіоналізму. Як стверджують численні мистецтвознавці, засновники «театру корифеїв» вперше вивели на сцену українських персонажів, здатних відчувати, співпереживати і дивувати своєю безпосередністю, чого раніше не було. Саме в цьому унікальність українського професійного театру, якою ми щоразу дивуємо світ. Це те, що закладено в генетичному коді українців і є непорушним мірилом нашої ідентичності.

Так уже повелося з давніх-давен, що кожна геніальна справа мусить мати першоджерело. Свої витoki засновники «театру корифеїв» ведуть ще з українського прадавнього театру. Нашому народу завжди були притаманні різні інсценізації і театралізовані дійства, пов'язані з ритуалами або обрядами, наприклад, водінням кози, яка спочатку помирала, її віддавали в жертву, а потім воскресала, символізуючи кінець одного циклу і початок нового. Цікаво, що цей давній обряд часто порівнюють із давньогрецькими містеріями – діонісіями – святами на честь бога Діоніса, якого зображували, як чоловіка із мордою козла, а жертвопринесення ставили невід'ємною частиною дійства. Незалежно від водіння кози українська обрядовість інсценізувала й інші події. Проте жодний із обрядів не переріс у самостійний жанр, а став лише основою, джерелом, елементи якого згодом вже повноцінно почали використовуватись у професійному театрі.

Відлік розвитку професійного театру в Україні приблизно такого, яким ми його бачимо зараз, прийнято розпочинати з другої половини ХІХ століття. Довший час, і на те були досить вагомими причини, театральне мистецтво в Україні взагалі не розвивалося. Ліквідація Української держави, знищення Запорозької Січі, безглуздий Валуєвський циркуляр та зрештою Емський указ про повну заборону українського письменства, – усе це мало на меті повністю витіснити з культурної сфери усе національне. Проте в 1881 році пункт Емського указу про заборону українських п'с було переглянуто, що дало

можливість талановитій родині Тобілевичів, недарма ж їх називають корифеями, «легалізувати» український театр, створюючи українські п'єси й пропагуючи широкому загалу українське мистецтво. Імперський уряд був настільки захоплений майстерністю українських митців, що цар навіть запрошував Марію Заньковецьку разом з Марком Кропивницьким до свого театру, та вони не погодились. Коли ж на одній із зустрічей Марії Заньковецькій все ж таки довелося після вистави зустрітися з членами монаршої родини, вона просто всю зустріч із царем мовчала. Згодом це офіційно пояснили хвилюванням акторки, але Микола Садовський та інші члени театральної трупи добре розуміли: це непохитна позиція справжньої українки, яка просто не має поваги до царя та бажання розмовляти з ним чужинською мовою. Тож цьому багатьом українцям сьогодні варто повчитися, як реальними вчинками доводити власну громадянську позицію стосовно рідної мови.

Але питання залишається відритим: яким чином в умовах тотальної заборони всього українського нашим театральним діячам все ж дозволяли ставити вистави українською мовою? Це відбувалося за однієї умови: театральні прем'єри спочатку відбуваються російською мовою, а вже згодом їх демонструють українською. Тодішні цензори були абсолютно переконані в тому, що оскільки більшість людей розмовляла російською і захоплювалися імперською культурою, то українську постановку вже ніхто не захоче дивитися. Проте вони прорахувалися: ситуація розгорталася абсолютно навпаки. Люди, подивившись російський варіант вистави, залишалися ще на українську версію і додивлялися її до кінця, обдаровуючи акторів ще більшими оваціями та демонструючи неймовірне захопленням від їхньої гри. Таким чином, вистави «театру корифеїв» були сповнені для глядача XIX століття великим калейдоскопом вражень, що, як колесо, крутилося всією Україною, адже театральні трупи мандрували різними куточками тодішньої імперії. Саме це, на думку багатьох дослідників, і врятувало українців від національної амнезії.

20-30-і роки ХХ століття позначені трагічними соціально-політичними подіями, що суттєво вплинули на подальший розвиток українського театру: Голодомор, масові репресії, розстріляне відродження, сталінський терор по відношенню до української інтелігенції. У цю добу український театр можна умовно поділити на дві течії: психологічна, яку очолив Гнат Юра, і експериментальна — театр «Березіль» Леся Курбаса.

Микола Лукич Куліш — гідний продовжувач великої справи «театру корифеїв» і одна з найвидатніших постатей українського театру та літератури ХХ століття, чий внесок у розвиток національної культури важко переоцінити. У 1920-х роках він став одним із основоположників української драматургії, зумівши поєднати традиційні елементи українського фольклору з сучасними темами, що зробило їх надзвичайно популярними та зрозумілими для широкого загалу. Активно експериментуючи зі сценаріями, режисер Куліш формував новий театральний стиль, який відображав соціальні та політичні реалії того часу, порушуючи вкрай важливі теми: української ідентичності, збереження національних цінностей та сміливості відстоювати їх у зросійщеному мовному середовищі.

До речі, модерне осмислення класики, особливо творів, які порушують важливі національні проблеми українців, продовжується і в наші дні. Вони стали прикладом того, як можна інтегрувати українські народні традиції в театральну практику, як і те, що українська культура має право бути представленою на європейській сцені й може бути цікавою для ширшої аудиторії. Саме тому ми сьогодні ведемо мову унікальний феномен «театру корифеїв», чия невтомна діяльність надихала й продовжує надихати багатьох сучасних митців, а імена його найкращих представників та їхніх гідних спадкоємців назавжди золотими літерами вписані в історію української культури. Помітний вплив українських театральних корифеїв відчувається й донині, адже теми, підняті в їхніх п'єсах, залишаються актуальними й важливими сьогодні, продовжуючи жити в серцях мільйонів поціновувачів незнищеного театального мистецтва.

Список використаних джерел

1. Веселовська В.І. Український театральний авангард. Київ: Видавництво «Фенікс», 2010, - 365с.
2. Український театр: від кози до постдрами. веб-сайт. URL: https://www.youtube.com/playlist?list=PLtj25ZLjRgOu_fyjBxa1nnr1YDIkzI9Ym.
3. Тобілевич Софія «Корифеї українського театру». Центр учбової літератури, 2020, - 540с.

Катерина Зубкова,
Тернопільський національний
педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
Науковий керівник: доц. Марія Наливайко

ОНІМИ В РОМАНІ МАРТИНА ЯКУБА «МЕРТВІ МОДЕЛІ»

Художня ономастика сьогодні потребує нових ідей, нетрадиційних поглядів, думок та аргументів до них. На допомогу авторові при доборі власних імен у художньому творі приходять широкий ономастичний репертуар мови, а за потреби можна створювати й власні авторські оніми. Тож усе більшої популярності серед дослідників набуває вивчення власних імен у художньому творі.

Об'єктом дослідження є роман Мартина Якуба «Мертві моделі». На перших сторінках твору автор знайомить нас із героєм роману. Ім'я головного персонажа зустрічається у тексті 58 разів у різних формах кличного відмінку: Максе, Максиме, Максиме Батьковичу, Максиме Станіславовичу, Максиме Гедзь. Також у чоловіка є позивний «Сепар», яке йому дали у взводі бо був він родом з Луганської області.

Прізвище Гедзь є питомо українське, може бути козацького походження.